

Utvärdering av Europaparlamentsvalet 2024 i Enköpings kommun

Innehåll

Sammanfattning.....	3
1. Valkansliet.....	4
2. Valnämnden	4
3. Kommunikation	5
4. PostNord	5
5. Rekrytering av röstmottagare	5
6. Utbildningar.....	6
7. Förtidsröstningen	6
8. Ambulerande röstmottagare.....	7
9. Valdagen	7
10. Valnämndens mottagning på valnatten	8
11. Valnämndens preliminära rösträkning (uppsamlingsräkningen)	9
12. Säkerhetsarbetet	10
13. Tillgängligheten.....	10
14. Enkät till röstmottagare.....	10

Sammanfattning

Under våren 2024 förberedde och genomförde Enköpings kommun, tillsammans med övriga Europa, ett Europaparlamentsval. För att sammanställa de erfarenheter och förbättringar som kan göras till kommande val har denna rapport tagits fram.

Sammanfattningsvis så gick genomförandet av valet bra men det finns fortfarande förbättringar att ta hänsyn till vid kommande valarbete i samband med riks-, region- och kommunalval 2026.

Några viktiga punkter att arbeta med är än mer intensiva kommunikationsinsatser för att höja valdeltagandet, vilket kräver en utökad budget, samt att valnämndens roll under valdagen, valnattens mottagning och uppsamlingsräkningen behöver tydliggöras.

Rekryteringen av röstmottagare behöver påbörjas tidigare och arvoden till röstmottagare höjas för att säkerställa att det finns tillräckligt med röstmottagare i förtidsröstningen och på valdagen. Under förtidsröstningen bör en huvudansvarig röstmottagare utses som ansvarar för nycklar, lokalen och bemanningen. Utbildningarna kan förbättras ytterligare med praktiska övningar samt fördjupad information till ordförande/vice ordförande. Skriftliga rutinbeskrivningar vore bra för valnatten då såväl röstmottagare och valnämnd är trötta och fel kan uppstå. Uppsamlingsräkningen behöver förberedas med bättre utbildning av såväl tjänstepersoner som valnämnd för att alla ska förstå syfte och rutiner. Säkerhetsarbetet med verksamhetsanalys bör påbörjas tidigare och tydliggöras vem som ansvarar för.

1. Valkansliet

Generellt har valkansliets arbete fungerat bra under EU-valet. Valkansliet startades upp redan den 22 september 2023 och har haft avstämmningar varje vecka fram till valdagen den 9 juni. I valkansliet har ingått:

- Valsamordnare
- Tjänsteperson som hjälpt valsamordnaren med generell planering och hantering av röstmottagare
- Nämndsekreterare
- Administratör som planerat och genomfört packning av valurnor
- Kontorsassistent som har deltagit kring praktiska frågor
- Fastighetsförvaltare
- Kommunikatör
- Administrativ chef

Med fördelning av arbetsuppgifter på flera funktioner har det funnits en robusthet i organisationen. De flesta i valkansliet jobbade också i valet 2022 och hade goda kunskaper kring valorganisationen. Några övergripande synpunkter som framkommer från ledamöter i valnämnden är att samarbetet med valkansliet fungerat bra men att en skriftlig lägesrapportering inför valnämndens möten till presidiet och valnämnden kunde vara till fördel. Det hade varit bra för valnämnden att ha fått löpande information kring status för rekryteringen av röstmottagare mm.

Till sin hjälp har valkansliet haft säkerhetssamordnaren (brandsäkerhet) och en GIS-ingenjör (digital karta över alla förtidsröstnings- och vallokaler på hemsidan

Kommunikationsinsatserna förefaller fungerat bra både externt och internt med tanke på den låga budgeten, men budgeten behöver utökas till nästa val. De har varit viktigt för valkansliet att under den närmaste månaden före valdagen ha ett fysiskt kansli på Linbanegatan och en bil bokad för att snabbt kunna åka ut med material till förtidsröstnings- och vallokal. Vid årets val tömdes valkansliets kontor redan dagen efter valet vilket var för tidigt, det behövs fram till efter uppsamlingsräkningen. Några konkreta förbättringar att genomföra för valkansliet vid nästa val är ett bättre system för mailhantering (flagga, kategorisera, rensa) samt att skapa en bättre struktur för vad som behöver fixas/levereras, när och av vem.

2. Valnämnden

De flesta förtroendevalda i valnämnden var nya sedan föregående val. Valkansliet har upplevt valnämnden som intresserad, ansvarstagande och lätt att samarbeta med.

Valnämndens ordförande och vice ordförande liksom en ledamot i valnämnden har lämnat sina synpunkter på genomförandet av valet i PM, se bilaga 1, 2, 3 och 4. Generellt lyfts oklarheter kring valnämndens roll inför och särskilt under valdagen, vid mottagningen på valnatten och under uppsamlingsräkningen, se specifika avsnitt nedan kring detta. Övriga synpunkter ur dessa bilagor har lyfts in under respektive avsnitt i denna utvärdering.

3. Kommunikation

Det har som sagt ingått en kommunikatör i valkansliet och denna har även arbetat nära och uppdaterat valnämnden löpande kring kommunikationsplanen och de insatser som gjorts. Budgeten för kommunikationsinsatser har varit ytterst begränsad och en höjning till nästa val känns nödvändig. I huvudsak har kommunikationsplanen fullföljts.

Flera kommuner (exempelvis Uppsala) har i tidigare val rekryterat valinformatörer/valambassadörer eller motsvarande för att öka kunskapen i samhället om hur valet går till och öka valdeltagandet. En sådan lösning bör undersökas till nästa val med tanke på det låga valdeltagandet i de senaste valen.

Kommunikation har sammanställt en PM med sina synpunkter på genomförandet av EU-valet, se bilaga 5. Sammanfattningsvis framförs bland annat att samarbetet med valnämnden och valsamordnaren fungerat riktigt bra. Valnämnden och andra verksamheter i kommunen har medverkat på ett bra sätt för att utbilda och informera kring valet både externt och internt.

Förbättringar som föreslås till nästa val är bland annat att ta fram valmaterial som kan användas vid flera val samt att kontroll av materialet sker i tid ifall något behöver kompletteras. Något som saknades var möjligheten att använda ett firstcard/betalkort för enklare hantering av köp av annonser på sociala medier.

4. PostNord

Samarbetet med PostNord har i stort fungerat bra. Från avstämning efter valet med PostNord framkommer att det uppstått behov av fler extra säkerhetspåsar i postbilen. Kvittot från upphämtningen behöver också kompletteras med uppgift om antal kuvert. Inför nästa val behöver det stämmas av med Postnord så det är tydligt vilket material som måste finnas på plats i röstningslokaler och vad Postnord har med sig i sina bilar.

5. Rekrytering av röstmottagare

Rekryteringen av röstmottagare skedde i år genom anmälan via ett valadministrativt system, Kaskelot. Till nästa val behöver rekryteringen startas upp tidigare. Den fördröjdes i år av att det tog tid att få det nya systemet på plats. För många röstmottagare fungerade det bra med anmälan men det fanns även vissa personer som hade svårigheter att anmäla sig via systemet. Det krävdes insatser för att samla det antal röstmottagare som bedömdes nödvändigt. Till förtidsröstningen fanns tillräckligt med röstmottagare. Till valdagen var det svårare och sista veckan innan valdagen genomfördes en extra utbildning vilket slutligt medförde att det fanns tillräckligt med röstmottagare på valdagen. Det var 8 röstmottagare i varje vallokal vilket uppfattades som för många vid detta EU-val då trycket på vallokalen inte var så högt som vid riksdags, regions och kommunalvalen.

Av uppföljningen framkommer synpunkter om att det vore bra med en tydligare beskrivning av vilka krav som ställs på röstmottagare och en rekryteringsprocess som säkerställer att rätt personer anställs som röstmottagare. Till exempel ges förslag om att det kunde finnas en urvalsgrupp för att bedöma personer som röstmottagare och en tvåstegsprocess där ordförande/vice ordförande tillsätts först och att dessa därefter medverkar i urval av röstmottagare. Det finns även önskemål om en tydlig tidplan med tid för besked, utbildning med mera.

Det framkommer också synpunkter om att arvodet för såväl ordförande/vice ordförande som röstmottagare behöver höjas om Enköping ska kunna konkurrera med andra kommuner.

6. Utbildningar

Utbildningarna har genomförts av två erfarna utbildare/valarbetare. Dessa personer kontaktades redan under hösten 2023 och uppstartsmöte hölls tidig vår 2024. Generellt har utbildningarna fungerat bra men de kan behöva planeras in tidigare så det finns möjlighet till förbättringar. Tydligare information och rutiner om digital utbildning och utbildningsintyg behövs samt uppföljning av att utbildningsintyg kommit in. Det behöver också läggas in praktiska moment vid utbildningen enligt valmyndighetens direktiv. PostNord och säkerhetssamordnaren (brandsäkerhet och lås) ska medverka vid utbildningarna.

Utbildningarna av ordförande/vice ordförande behöver säkerställa att de är kompetenta och trygga i sin roll. Info behöver förtydligas om att underkända röster (budkuvert/valkuvert) respektive ogiltiga röster, de olika typerna av omslag och valkassar, blanketter som ska fyllas i med mera. Ordförande/vice ordförande som önskar extra stöd måste kunna få det av valkansliet eller valnämnden, såväl

före som under valdagen. I utbildningen av ordförande/vice ordförande behöver påminnas om att avsluta allt till den röda kassen innan övergång till rösträkning.

Valnämnden önskar sig en bättre utbildning inför sitt uppdrag på valnatten och uppsamlingsräkningen.

7. Förtidsröstningen

Förtidsröstningen pågick från och med den 22 maj till och med den 9 juni 2024. Det fanns tillräckligt med röstmottagare för att bemanna förtidsröstningen och det var inget högt tryck i lokalerna. Den enda lokal med högre besöksstryck var biblioteket där det stundvis blev köer och trångt inne i lokalen som var lite väl liten och dåligt ventilerad. Lokalerna behöver ses över till nästa val. Biblioteket kommer att vara upptaget av renovering och Kompetensmagasinet var svårt att hitta till och en liten lokal. Förhoppningsvis kan lokaler i nya kommunhuset nyttjas som vallokal vid nästa val.

De förtidsröstningslokaler som användes i EU-valet var:

1. Biblioteket - Lokalen var ok, men i minsta laget. Behöver ersättas pga ombyggnad
2. Kompetensmagasinet – Svårt att hitta, otillräcklig skyltning. Behöver ev. ersättas
3. Brandstationen Fjärdhundra – Ordinarie verksamhet behöver tydligare information inför att förtidsröstningen börjar.
4. Nordiahallen Grillby - svårt för rullstolsburna att ta sig till förtidsröstningslokalen. Behöver ev. ersättas pga tillgängligheten
5. Brandstationen Örsundsbro – Ordinarie verksamhet behöver tydligare information inför att förtidsröstningen börjar.

Det skulle underlätta om det fanns en ansvarig utsedd som har ansvaret för nyckel, bemanning samt att rutinerna för öppning och stängning av röstningslokal följs. Denna person kunde få ett högre arvode på samma sätt som en ordförande på valdagen. Det behövs även bättre rutiner för larm samt öppning/stängning av lokalen samt bättre skyltning av lokalerna (Läs här innan du röstar, STOPP, Vänta här, Välkomna etc.) samt bättre instruktioner för budröstning. Det hade underlättat om öppettiderna för förtidsröstningen passade in med öppettiderna för ordinarie verksamhet. Tyvärr tappades en nyckel till kompetensmagasinet bort under förtidsröstningen vilket medför stora kostnader för att byta låsen i lokalen.

8. Ambulerande röstmottagare

Ambulerande röstmottagare har varit samma personer de senaste valen. Till nästa år behövs det läras upp några nya som kan vara ambulerande då nuvarande börjar bli lite äldre. Den som ska vara ambulerande måste kunna röra sig obehindrat och bära med sig materialet. Det behövs en ordentlig genomgång med dem, så att de har koll på när man kan använda omslag och inte behöver bära

med valurnan mm. Det är också viktigt att i tid kontakta äldreboenden för att bestämma tid och skicka ut affisch till boendet för annonsering av röstningstillfället.

9. Valdagen

Ordningställandet av lokalerna till valdagen fungerade bra på lördagen. Kommunens servicepool körde ut de gallervagnar som allt valmaterial stod på till respektive vallokal under lördagen. Servicepoolen tyckte att gallervagnarna fungerade över förväntan men att några mindre praktiska förbättringar kan göras till nästa gång, såsom att låsa öppningen, regnskydd och packlistor/instruktioner på vagnen så att röstmottagarna lätt kan packa ihop vagnen när valdagen är över.

De vallokaler som användes på valdagen var:

1. Bergvretenskolan, två matsalar
2. Främjarstugan – *bra lokal*
3. Enöglaskolan, flera klassrum, behöver ersättas pga av nybygge
4. Fjärdhundraskolans matsal
5. Grillbyskolans matsal – *Fungerade jättebra*
6. Hummelsta idrottshall
7. Westerlundska gymnasiet, flera klassrum – *bra lokal, behöver ev. ersättas pga nybygge*
8. Lillkyrkaskolans matsal – *bra lokal*
9. Munksundsskolans matsal
10. Rombergaskolans gymnastiksal – *inget fika rum för röstmottagarna*
11. Skolstaskolans matsal – *fungerade bra*
12. Säfsta bygdegård
13. S:t Iljanskolans matsal – *fungerade bra*

14. Enköpings-Näs bygdegård
15. Österundagården
16. Åkersbergs förskola, matsal – *bra lokal*
17. Örsundsbro skolan matsal – *fungerade bra*

Under EU-valet var bemanningen med röstmottagare i vallokalerna högre än vad som var nödvändigt. Att valnämnden kom ut med godispåsar till röstmottagarna var väldigt uppskattat och önskemål fanns också om att få kaffe och smörgåsar till rösträkningen. Det går att arbeta vidare på rutinbeskrivningar till röstmottagarna. För att underlätta för röstmottagarna hade det till exempel underlättat om det på varje lista/papper som skulle med i kassarna hade stått tex: Kvittenslista-Läggs i röd kasse.

Det är viktigt med tydlig information vid röstmottagning i vallokal på valdagen att röstning bara kan ske i den förtidsröstningslokal som har öppettid eller i den vallokal som den röstande hör hemma i. Vissa väljare har missförstått informationen och trott att man kan rösta i vilken vallokal som helst på valdagen.

10. Valnämndens mottagning på valnatten

Valnämndens rutiner kring mottagandet av valkassar på valnatten behöver förbättra. Då är såväl valnämnden som röstmottagarna trötta vilket ytterligare motiverar tydliga rutiner, checklistor och granskning. Några förbättringsförslag:

- Valnämnden bör ha en mer utförlig genomgång av hur granskningen ska gå till och innebörden av röda och gröna valkassar.
- Praktisk övning av granskningen i samband med genomgången på kvällen. Vi hade gott om tid i slutet på valdagen och i synnerhet efter att vallokalerna stängts för att hinna med såväl övningar som repetitioner.
- Vid jämna mellanrum växla vilka som jobbar ihop för att minska risken att samma fel upprepas flera gånger av samma grupp. Uppenbarligen var det samma grupp som missade såväl underskrifter som placering av synliga dokument i de gröna valkassarna.
- Extra kontroll av signatur och korrekt vända dokument i valkassarna bör göras innan dessa försluts och samlas upp (exempelvis genom att läggas i papplåda).
- Utöver att räkna antalet valkassar som läggs in i kassaskåpet bör vi även kontrollera underskrift och placering av dokument som ska vara synliga (rapportbilaga och protokoll på framsida respektive baksida).
- Möjligen att någon från valkansliet eller valnämnden cirkulerar i rummet och kollar att rutiner och checklista följs.
- Säkerställa att vi har tillräckligt med både röda och gröna valkassar med marginaler för felskrivning m.m.
- Valkansliet kontrollerar varje kasse (röd och grön) innan den försluts så att underskrifter finns och att handlingar är rätt placerade.
- Kopiator ska finnas i det rum där valkassarna tas emot samt behövs två tjänstepersoner, en som kollar kassarna samt kopierar och en som hjälper till vid frågor.
- En tjänsteperson avsätts till mottagning av ordförande och vice ordförande på valnatten

Ankomsttid noteras, nycklar och passerkort mottas samt påskrivna tidrapporter från röstmottagarna.

11. Valnämndens preliminära rösträkning (uppsamlingsräkningen)

Förberedelser, utbildning och rutiner för valnämndens preliminära rösträkning kan förbättras. Det gjordes enkla fel såsom att inte använda linjal inledningsvis, att valkuvert lades i valurnan utan att kontrollera förslutning av uppenbart öppet valkuvert och andra smärre misstag. Valnämndens egen roll kan förtydligas. Granskningsrollen bör vara mer stödjande än kontrollerande.

Dagen före uppsamlingsräkningen bör minst två personer avsättas för sortering av de röster som ska räknas dagen efter. Utbildning av de tjänstepersoner som ska räkna röster dagen efter bör om det är möjligt också ske dagen före.

Ett sätt att minska systematiska fel är att vid jämna mellanrum växla vilka som jobbar ihop för att minska risken att samma fel upprepas flera gånger av samma grupp. Det ökar också förutsättningen för erfarenhetsåterföring.

Valnämnden måste vara beslutsför på uppsamlingsräkningen. Formellt innebär detta att mer än hälften av ledamöter (eller tjänstgörande ersättare) ska delta. Om valnämnden deltar aktivt är det ett värde att många är på plats men om deltagandet enbart är passivt bör övervägas om alla ledamöter och ersättare behöver delta på uppsamlingsräkningen.

Vid kommande val måste innebörden av granskningen vid uppsamlingsräkningen förtydligas och att valnämnden då ska överpröva röster som underkänts av valdistrikten. Detta behöver upprepas och förtydligas, i synnerhet inför förslutningen av valkassarna. Det gjordes nu misstag kring detta som ledde till att en del tveksamma valkuvert inte kunde skickas vidare till länsstyrelsen för granskning eftersom de inte hade passerat valurnan. De valkuvert som exempelvis lagts i omslag för underkända förtidsröster i vallokalen måste granskas igen av valnämnden vid uppsamlingsräkningen vilket tydligt framgår av handledningen. I annat fall kommer rösten aldrig att granskas och bedömas för att eventuellt läggas i valurnan utan slängs via den röda valkassen. Vid kommande val måste framgå ännu tydligare innebörden av granskningen vid uppsamlingsräkningen och att valnämnden då ska överpröva röster som underkänts av valdistrikten. Länsstyrelsen gjorde ingen ytterligare notis om detta trots misstaget i årets val och konstaterade att betydelsen av underkända röster inte har lika stor betydelse i EU-valet. Vid kommunval kan dock ett fåtal röster ha stor och ibland avgörande betydelse för valresultatet.

12. Säkerhetsarbetet

Säkerhetsarbetet inför EU valet har letts av Säkerhetsstrategen. Arbetet har skett utifrån de rekommendationer och metoder som finns framtagna från Länsstyrelsen, Valmyndigheten och SÄPO.

Säkerhetsstrategen har sammanställt sina synpunkter i en PM, se bilaga 6. Sammanfattningsvis framförs att det har upplevts en oklarhet i vad som ska levereras till valnämnden. Uppdraget har getts muntligt vilket har medverkat till otydligheten. Oklarheter har funnits kring begrepp, ansvar för resultat och uppföljning, mandat, tidsåtgång och tidplan vilket behöver förtydligas till nästa val. Önskvärt är en processbeskrivning över hur valarbetet bedrivs.

Av uppföljningen har också framkommit synpunkter om att verksamhetsskyddsanalysen behöver redovisas och beslutas tidigare för att fullt ut kunna ligga till grund för planeringen av valet. I vissa fall behöver verksamhetsskyddsanalysen också vara mer konkret och specifik avseende åtgärder, medan det i andra fall räcker att valkansliet utformar rutiner och andra åtgärder utifrån resultaten av verksamhetsskyddsanalysen. I båda fallen måste det finnas tillräckligt med tid för valkansliet för att verksamhetsskyddsanalysen ska vara till nytta.

13. Tillgängligheten

Alla nya lokaler kontrollerades och godkändes ur tillgänglighetssynpunkt. I stort verkar tillgängligheten ha fungerat bra. I Grillby var det svårt för rullstolsburna att ta sig till förtidsröstningslokalen. Det kunde även ha blivit lite trångt med rullstol, om det varit många väljare där. Tidigare använd lokal i Grillby, Tallgården, fungerade bättre. Att det funnits läsapparater för synsvaga i alla förtidsröstningslokaler har varit uppskattat.

14. Enkät till röstmottagare

En enkät skickades ut till röstmottagarna efter att valet slutförts, se bilaga 7. Totalt svarade 159 av 240 röstmottagare på enkäten. Av dem som svarat uppgav drygt 61% att de arbetat i val tidigare. Resultatet är överlag positivt. Kontakten med valkansliet ansåg 96,2% av röstmottagarna var okej, bra eller mycket bra och drygt 91% ansåg att de hade fått den information som de behövde. Drygt 95% av de svarande som deltog vid den fysiska utbildningen ansåg att den var okej, bra eller mycket bra och samarbetet med övriga röstmottagare var enligt 98% av de svarande bra eller mycket bra. Avslutningsvis kan noteras att 93% av de svarande uppger att de kan tänka sig att arbeta vid nästa val i september 2026. Många bra, konkreta synpunkter har lämnats i kommentarsfälten. Till exempel nämns av flera röstmottagare att de vallokaler som låg i skolor behöver städas ur på föremål innan de används, att några lokaler hade dåligt med personalrum/kök för att ta pauser, att arvudet borde höjas, att det var vissa problem med passerkort och larm som började tjuta och att det behövs bättre skyltning i och till vallokalerna.

Bilagor:

1. Valnämndens ordförande Henrik Lindberg
2. Valnämndens vice ordförande Jan-Ove Ragnarsson
3. Valnämndens vice ordförande Jan-Ove Ragnarsson
4. Ledamot valnämnden Eva Emanuelsson
5. Kommunikationsstrateg Emma Remes
6. Säkerhetsstrateg Christian Holm
7. Enkät till röstmottagare